

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Lauri Läänemets
info@siseministeerium.ee

Teie 19.02.2025 nr 1-6/3111-1

Meie 12.03.2025 nr 2.3-4/25/600-2

Arvamuse avaldamine eelnõule (rändemenetluse tõhustamine - rakendusaktid)

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspektsioonile (AKI) arvamuse avaldamiseks Siseministri määruste muutmise seoses välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (rändemenetluste tõhustamine) eelnõu. Meil on esitatud eelnõu osas järgmised tähelepanekud.

1. Eelnõu § 6 punktiga 18 täiendatakse määruse „Pikaajalise viisa andmise, viibimisaja vormistamise ja viibimisaja pikendamise kord ja tähtajad ning piisavate rahaliste vahendite määr“ § 7 lõikega 4 järgmises sõnastuses „“. Juhime tähelepanu, et tegemist on paragrahviga, mis sätestab viibimisaja pikendamise taotlemisel esitatavate dokumentide loetelu, mitte viisaotsuse tühistamise aluseid. Viibimisaja pikendamisest keeldumise alused on sätestatud välismaalaste seaduse §-s 70 ning tegemist on ammendava loeteluga, seega ei saa määrusega luua täiendava keeldumise aluse.

Seletuskirjas on küll viidatud VMS-i § 65 lõikele 2, mille kohaselt tuleb viisa andmisest keelduda või viisa tühistada, kui välismaalase reisidokument ei ole kehtiv, seda on võltsitud või selles sisalduvad kanded on võltsitud. Samuti tuleb viisa andmisest keelduda või viisa tühistada, kui on alus kahelda esitatud dokumentide ehtsuses või nende sisu õiguses. Siiski tekitab AKI hinnangul määruse § 7 lõige 4 pakutud sõnastus ebaselguse, kuna väidet „reisidokument ei vasta elektrooniliselt esitatud koopiale“ võimaldab laiemat tõlgendust, sh võib reisidokument erineda varasemalt elektrooniliselt esitatud koopiast ka seetõttu, et vahepeal on saadud uus dokument (nt vana dokumendi kaotsi mineku tõttu). AKI leiab, et säte sõnastus vajab täpsustamist, et vältida praktikas väära tõlgenduse tõttu nõ uue keeldumise aluse tekkimist.

2. Eelnõu § 6 punktiga 22 täiendatakse määruse „Pikaajalise viisa andmise, viibimisaja vormistamise ja viibimisaja pikendamise kord ja tähtajad ning piisavate rahaliste vahendite määr“ § 9 lõiget 1 punktiga 10¹ järgmises sõnastuses „andmed taotleja õppimise, töötamise ja muude oluliste asjaolude kohta“. Selgusetu on, mida peetakse silmas muude oluliste andmete all. Seletuskirjas on täpsustatud, et tegemist on taotleja elulooandmetega. Samas ka elulooandmete näol on tegemist laia mõistega, mistõttu on võimatu aru saada, millised andmed siis peab taotleja esitama. Kuna ilmselt on tegemist isikuandmetega, peab esitatavate andmete loetelu olema selgelt määratletud, sh peab põhimäärusega ette nähtud andmete koosseis olema kookkõlas seadusega määratud piiridega. Arvestades tegemist on andmete esitamise kohustusega, peab isikule juba enne taotluse esitamist olema selge, milliseid andmeid temalt küsitakse.

3. Eelnõu § 9 punktiga 11 täiendatakse viisaregistri põhimääruse § 4 lõige 2 punktiga 7, millega nähakse ette kaasvastutavate töötajate kohustus tagada andmesubjekti isikuandmetega

seotud rikkumisest teavitamise. AKI hinnangul vajab rikkumistest teavitamise osa siiski täpsustamist. Kaasvastutavad töötlejad peavad määrama läbipaistval viisil kindlaks ja leppima kokku oma vastutuses isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenevate kohustuste täitmisel (kui kaasvastutus on reguleeritud õigusaktiga, peab ka vastutuse jagamine olema sätestatud õigusaktis). Isikuandmete töötlemise rikkumisega seotud intsidendid võivad olla erinevad, sh võib ette tulla olukordi, et ei ole võimalik selgelt piiritleda, kelle vastutusala töötlemisel on rikkumine aset leidnud (nt süsteem tervikuna on maas). Praktikas võib ebapiisav teavitamiskohustuse reguleerimine põhjustada olukorda, et rikkumisteade jääbki esitamata. AKI arvates oleks mõistlik põhimääruses ette näha, et kui üks töötleja avastab intsidenti, siis ta peab teisi teavitama, misjärel lepitakse kokku, kes teavitab AKI-t ja kuidas toimub andmesubjektide teavitamine.

4. Välismaalaste seaduse muudatustega seoses plaanitakse tuua elamislubade ja töölubade registris (ETR) andmete säilitamist puudutav seadusesse ning sellega seoses täiendatakse § 228 lõikega 4⁴, mille kohaselt säilitatakse andmekogus andmeid alaliselt. Seletuskirjas on selgitatud, et andmete tähtajatu säilitamine on vajalik, kuna need on Eesti elanike algandmed, mis on määrava tähtsusega avaliku korra ja riigi julgeoleku tagamisel. Lisaks on andmed olulised tulevikus esitatavate elamisloa ja elamisõiguse taotluste menetlemisel ja isikute staatuse määratlemisel.

AKI on korduvalt pööranud tähelepanu sellele, et isikuandmete alaline säilitamine on erand, mis peab olema väga hästi põhjendatud. Märgime, et alaline säilitamise vajadus tähendab tegelikult seda, et andmed peaksid ka nt 200 aasta pärast olema vajalikud ja on üpriski küsitav, kas näiteks 200 aastat tagasi elamisluba taotlenud isiku andmete täies ulatuses säilitamine on ikka jätkuvalt määrava tähtsusega avaliku korra ja riigi julgeoleku tagamisel või on täna kogutud andmed kuidagi olulised 200 aasta pärast elamisloa ja elamisõiguse taotluste menetlemisel ja isikute staatuse määratlemisel. Seetõttu soovitame veel kord andmete säilitamise tähtaega vajadusest ja eesmärgist lähtuvalt uuesti analüüsida, sh unustamata, et tegelikult tähendab säilitamine ka suurt ressursikulu.

Lisaks selgitame, et tähtajatu andmete säilitamine tähendab intensiivset riivet isiku privaatsusele ja saab olla pigem väga erandlik ja möödapääsmatult vajalik, nõudes väga põhjalikku põhjendamist. Juhul kui andmekogus on andmeid, mille alaline säilitamine on põhjendatud, siis tuleks need andmed seaduse tasandil välja tuua ning ülejäänud andmetele määrata maksimaalne säilitamise tähtaeg, võimaldades kehtestada täpsemad tähtajad andmekogu põhimääruses. Säilitamise tähtaja määramisel tuleks vaadata üle andmekogusse andmete kandmise alusdokumendid ja kehtestada ka nende säilitamisele tähtajad.

ETR põhimääruse § 33 järgi on andmekogu vastutaval töötlejal lubatud esitada päringuid teistesse riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudesse ja saada sealt andmeid talle seadusega või seaduse alusel kehtestatud õigusaktiga pandud ülesannete täitmiseks. Kuigi käesoleva eelnõuga selle sätte muutmist ei ole ette nähtud, siiski peab AKI vajalikuks märkida, et tegemist on sisutühja normiga. Õigus teistelt asutustelt andmeid saada ei saa tuleneda andmekogu põhimäärusest, vaid seaduse menetlusnormidest, mis nende asutuste tegevusele kohalduvad.

5. Broneeringuinfo andmekogu põhimääruse muudatustega seotud tähelepanekud AKI-l puuduvad. Kuna käsil on andmekogu põhimääruse muutmine, siis annab see võimaluse muuta ka kehtiva põhimääruse selgemaks ja konkreetsemaks. Seega on AKI-l järgmised ettepanekud.

Broneeringuinfo andmekogu põhimääruse § 3 lõige 1 sätestab, et andmekogu peetakse digitaalse andmekoguna ja andmeid töödeldakse automatiseeritult. Tegemist on üleliigse sättega. AvTS § 43¹ sätestab, et andmekogu on infosüsteem. Infosüsteem on defineeritud küberturvalisuse seaduses ja selle järgi kujutabki infosüsteem endast digitaalsete andmete automaatset töötlust.

Broneeringuinfo andmekogu põhimääruse § 6 loetleb andmekogud, millega toimub andmevahetus. Selgusetuks aga jääb, milliseid andmeid loetelus toodud andmekogudest saadakse. Kui andmekogu saab andmeid teistest andmekogudest, siis tuleb põhimääruses loetleda andmeandjad ja nendelt saadav andmekoosseis.

6. Eelnõuga täiendatakse migratsiooni järelvalve andmekogu andmekoosseisu välismaalase foto või näokujutisega. Seletuskirja järgi saadakse biomeetrilised andmed automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogust isiku tuvastamise või isikusamasuse kontrollimise eesmärgil, millest saab järeldada, et eesmärgist tulenevalt on andmed vajalikud üksnes ajaks, mil on vajalik isik kas tuvastada või tema isikusamasust kontrollida. Põhimääruse § 15 lõikest 1 nähtuvalt kuuluvad aga kõik välismaalasega seotud andmed säilitamisele tähtajaga 15 aastat. Palume põhjendada, miks on isiku tuvastamise või isikusamasuse kontrollimise eesmärgil saadud andmeid vaja andmekogus eelnimetatud eesmärgil säilitada 15 aastat.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Irina Meldjuk
irina.meldjuk@aki.ee
+372 6274108